

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

ՈՐՈՇ ՆԿԱՏԱՌՈՒՄՆԵՐ ԴՅԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼՈՒ ԴՅԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ԱՄԱԿԻՍ ՄԱՆԱՅԱՆ

ԴԴ սահմանադրական դատարանի նախագահի օգնական, ԵՊԴ սահմանադրական իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ

Ժամանակի մեջ իրավական ակտերի գործողության հիմնախնդիրները բացառիկ կարևորություն ունեն դրանց կատարումն ապահովելու տեսանկյունից: Պատճառն այն է, որ կատարման են ենթակա սոսկ այն ակտերը, որոնք մտել են ուժի մեջ, և որոնց գործողությունը սահմանված կարգով չի դադարել: Այդ առումով բացառություն չեն նաև սահմանադրական դատարանի որոշումները, որոնց իրավական հետևանքների վերլուծությունն իրականացնելիս առաջնահերթ նշանակություն են ձեռք բերում դրանց ուժի մեջ մտնելուն վերաբերող հարցերը:

ԴԴ Սահմանադրության 102 հոդվածի և «Սահմանադրական դատարանի մասին» ԴԴ օրենքի 61 հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ սահմանադրական դատարանի որոշումները և եզրակացությունները վերջնական են և ուժի մեջ են մտնում հրապարակման պահից: Այդ պահից սկսած՝ սահմանադրական դատարանի գործով ըստ էության ընդունված որոշումները պարտադիր են դառնում բոլոր պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, դրանց պաշտոնատար անձանց, ինչպես նաև ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար Դայաստանի Դանրապետության ամբողջ տարածքում: Դետևաբար, հիշյալ որոշումների կատարման արդյունավետ համակարգի ձևավորման տեսանկյունից բա-

ցառիկ կարևորություն է ձեռք բերում այն հիմնախնդրի բացահայտումը, թե որն է սահմանադրական դատարանի որոշման հրապարակման պահը, և որ հանգամանքին է վերաբերում ԴԴ օրենսդրության վերը նշված ձևակերպումը՝ հիշյալ ակտը նիստում հրապարակելուն, թե՞ ԴԴ պաշտոնական տեղեկագրում և սահմանադրական դատարանի տեղեկագրում հրատարակելուն:

Դարկ է նկատել, որ թեև ԴԴ Սահմանադրության շրջանակներում ընդհանրապես չի հանդիպում «հրատարակում» ձևակերպումը, սակայն «Սահմանադրական դատարանի մասին» ԴԴ օրենքում քննարկվող որոշումների առնչությամբ օգտագործվում են ինչպես «հրապարակում», այնպես էլ «հրատարակում» հասկացությունները: Ընդ որում՝ վերջինը հանդիպում է օրենքի սոսկ մեկ՝ 65 հոդվածում, որը սահմանում է, որ սահմանադրական դատարանի որոշումներն ու եզրակացությունները **հրատարակվում են Դայաստանի Դանրապետության պաշտոնական տեղեկագրում՝ օրենքով սահմանված կարգով, ինչպես նաև սահմանադրական դատարանի տեղեկագրում**¹: Օրենքի մյուս բոլոր դրույթներում, այդ թվում՝ 62 հոդվածի 7-րդ մասում, որը վերաբերում է սահմանադրական դատարանի անդամի կողմից ներկայացված **հատուկ կարծիքը դատարանի որոշման հետ սահմանադրական դատարանի տեղեկագրում հրապարակելուն**, ամրագրվել է «հրապարակում» հասկացությունը: Ընդգծենք նաև, որ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ԴԴ օրենքում վերջինս օգտագործվում է գլխավորապես **դատարանի նիս-**

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆԵՔ

տում որոշումը հրապարակելու հանգամանքը մատնանշելու համար²:

Քննարկվող հիմնախնդրի առնչությամբ դրույթներ է պարունակում նաև «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 6 գլուխը, որը թեև վերնագրված է «Իրավական ակտերը հրապարակելը և դրանց ուժի մեջ մտնելը», սակայն հիշյալ հարաբերություններին վերաբերող նորմերի շրջանակներում օգտագործվում են ինչպես «հրապարակում», այնպես էլ «հրատարակում» հասկացությունները, ընդ որում՝ համանման հարաբերությունների կարգավորման նպատակով: Մասնավորապես, «ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումները հրապարակելը և դրանց ուժի մեջ մտնելը» վերտառությամբ 50 հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումները ենթակա են պարտադիր պաշտոնական **հրապարակման**, հոդվածի հետագա շարադրանքում նույնպես օգտագործվում է «հրապարակում» հասկացությունը, մինչդեռ 4-րդ մասը նախատեսում է, որ ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումները **հրատարակման** է ուղարկում ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահը՝ դրանց ընդունման օրվան հաջորդող երեք օրվա ընթացքում: Միևնույն ժամանակ, այլ իրավական ակտերին առնչվող համանման հարաբերությունները կարգավորելու նպատակով օրենքը չի դրսևորում միատեսակ մոտեցում և ամրագրում է ինչպես «հրապարակում», այնպես էլ «հրատարակում» հասկացությունները³: Տվյալ պարագայում հարկ ենք համարում հիշատակել նաև «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 62 հոդվածի 3-րդ մասը, համաձայն որի՝ հիշյալ հոդվածով նախատեսված օրենքների և իրավական այլ ակտերի **պաշտոնական հրապարակման** օրը համարվում է դրանց ամբողջական տեքստը «Հայաստանի Հանրապետության պաշտոնական տեղեկագրում» կամ «Հայաստանի Հանրապետության գերատեսչական նորմատիվ ակտերի տեղեկագրում» առաջին անգամ **հրատարակման (լույսընծայման)** օրը: Հետևաբար, հիշյալ համատեքստում «պաշտոնական հրապարակում» և «հրատարակում» ձևակերպումները իմաստային առումով համընկնում են:

Միևնույն ժամանակ, օրենսդրական կարգավորումների տրամաբանությունը հանգեցնում է այն հետևության, որ վերջիններիս շրջանակներում օգտագործվող «պաշտոնական հրապարակում», «հրապարակում» ու «հրատարակում» ձևակերպումները միշտ չէ, որ բովանդակային տեսանկյունից նույնական են, և ՀՀ օրենսդրության բնագավառում հետևողականություն չի դրսևորվել քննարկվող հասկացությունների ամրագրման առնչությամբ: Ակնհայտ է, որ, օրինակ, «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի՝ ընդհանուր իրավասության դատարանների դատական ակտերի հրապարակմանն առնչվող 57 հոդվածի 1-ին և 3-րդ մասերում օգտագործվող «հրապարակում» և «հրատարակում» հասկացությունները նույն իմաստն ունեն և վերաբերում են հիշյալ ակտերի լույսընծայմանը⁴: Մինչդեռ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ քննարկվող հիմնախնդրին առնչվող 140 հոդվածում ամրագրված «հրապարակում» հասկացությունը վերաբերում է **դատարանի միտում դատական ակտի հրապարակմանը**, իսկ վերջինս, ինչպես ցույց է տալիս հիշյալ նորմերի վերլուծությունը, ուժի մեջ է մտնում մինչ **հրատարակումը՝ հրապարակման** պահից կամ դրանից մեկ ամիս հետո⁵: Տվյալ պարագայում հիշատակման է արժանի նաև քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 241² հոդվածը, համաձայն որի վճռաբեկ դատարանի ակտն օրինական ուժի մեջ է մտնում **դատական միտերի դահլիճում հրապարակման պահից**, վերջնական է և ենթակա չէ բողոքարկման: Հետևաբար, նշված ակտերի տեսանկյունից ակնհայտ է քննարկվող հասկացու-

յունենների իմաստային տարբերությունը:

Միևնույն ժամանակ, կարծում ենք, որ ներկայացված վերլուծությունը հիմք է տալիս եզրակացնելու, որ քննարկվող հիմնախնդիրներին առնչվող օրենսդրական կարգավորումների հիմքում ընկած է «պաշտոնական հրապարակում» և «դատարանի նիստում հրապարակում» հասկացությունների բովանդակության տարբերակման տրամաբանությունը, ընդ որում՝ այդ համատեքստում իրավական ակտերի պաշտոնական հրապարակումը նույնանում է վերջիններիս հրատարակմանը (լույսընծայմանը): Այլ հարց է, որ ՀՀ օրենսդրության բնագավառում միասնական մոտեցում չի դրսևորվել վերջիններիս ամրագրման առնչությամբ, և այդ ձևակերպումներն օգտագործվել են ոչ հետևողական եղանակով: Հետևաբար, մեր կարծիքով, քննարկվող հասկացությունները մեկնաբանելիս անհրաժեշտ է հիմք ընդունել վերը նշված հանգամանքը և յուրաքանչյուր դեպքում վերջիններիս բովանդակությունը բացահայտել կոնկրետ օրենսդրական կարգավորումների տրամաբանության համատեքստում:

Այդ հանգամանքը վերաբերում է նաև սահմանադրական դատարանի որոշման հրապարակմանն առնչվող հիշատակված հիմնախնդիրին: Ակնհայտ է, որ «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի՝ «ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումները հրապարակելը և դրանց ուժի մեջ մտնելը» վերտառությամբ 50 հոդվածի 1-ին, 3-րդ⁷ և 4-րդ մասերում օգտագործվող համապատասխանաբար «պաշտոնական հրապարակում», «հրապարակում» և «հրատարակում» հասկացությունները նույն իմաստն ունեն և վերաբերում են քննարկվող որոշումների լույսընծայմանը: Մինչդեռ նույնը չի կարելի ասել հոդվածի 2-րդ մասի առնչությամբ, որը, ամրագրելով, որ ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումներն ուժի մեջ են մտնում հրապարակման պահից, հղում է կատարում «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրեն-

քով սահմանված կարգին, որի շրջանակներում նույնպես, ինչպես արդեն նշեցինք, հիշյալ հիմնախնդրի առնչությամբ չի դրսևորվել միասնական մոտեցում: Միևնույն ժամանակ, կարծում ենք, որ, չնայած վերը շարադրվածին, ակնհայտ է քննարկվող օրենսդրական կարգավորումների հիմքում դրված տրամաբանությունը, այն է՝ սահմանադրական դատարանի նիստում որոշման հրապարակումն ու պաշտոնական տեղեկագրում կամ սահմանադրական դատարանի տեղեկագրում վերջինիս լույսընծայումը հստակորեն տարբերակելու հանգամանքը: Այդ մասին է վկայում նաև հիշյալ հիմնախնդրի առնչությամբ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքում դրսևորված մոտեցումը, երբ «հրապարակում» հասկացությունն օգտագործվում է գլխավորապես **դատարանի նիստում** որոշումը հրապարակելու հանգամանքը մատնանշելու, իսկ «հրատարակում» ձևակերպումը՝ պաշտոնական տեղեկագրում կամ սահմանադրական դատարանի տեղեկագրում վերջինիս **լույսընծայման** հանգամանքը ընդգծելու ու այն այլ իրավիճակներից տարանջատելու համար: Ավելին, Հայաստանի իրավական տեղեկատվության հանակարգում որպես հիշյալ որոշումների ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվ է հիշատակվում դրանց ընդունման, հետևաբար նաև դատարանի նիստում հրապարակման ամսաթիվը: Ուստի, հաշվի առնելով վերը շարադրվածը, կարծում ենք, որ «սահմանադրական դատարանի որոշման հրապարակման պահ» ձևակերպումը վերաբերում է վերջինս նիստում հրապարակելուն, և հենց այդ պահից էլ ուժի մեջ է մտնում Դատարանի որոշումը¹⁰: Միևնույն ժամանակ, գտնում ենք, որ իրավական որոշակիության սկզբունքի պահպանման տեսանկյունից նպատակահարմար կլիներ, որ ՀՀ օրենսդրության բնագավառում միասնական մոտեցում դրսևորվեր հիշյալ հասկացությունների սահմանման առնչությամբ, և դրանք ամրագրվեին հետևողական եղանակով¹¹:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆԵ

Չնայած այն հանգամանքին, որ ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումները վերջնական են, ուժի մեջ են մտնում հրապարակման պահից և սահմանադրական դատարանի՝ 25 փետրվարի 2011թ. ՍԴՈ-943 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշման համաձայն ենթակա են կատարման անհապաղ (կամ դատարանի կողմից նախանշված ժամկետներում), ՀՀ օրենսդրությունը նախատեսում է նաև հակասահմանադրական ճանաչված ակտի իրավաբանական ուժը կորցնելը տարածանկետներում հնարավորություն¹²: ՀՀ Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ եթե սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ վիճարկվող նորմատիվ իրավական ակտի կամ դրա որևէ դրույթի՝ սահմանադրական դատարանի որոշման հրապարակման պահին Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր ճանաչված անխուսափելիորեն կառաջացնի այնպիսի ծանր հետևանքներ հանրության և պետության համար, որոնք կխաթարեն այդ պահին տվյալ նորմատիվ ակտի վերացմամբ հաստատվելիք իրավական անվտանգությունը, ապա սահմանադրական դատարանը կարող է, տվյալ ակտը ճանաչելով Սահմանադրությանը հակասող, իր որոշման մեջ հետաձգել այդ ակտի իրավաբանական ուժը կորցնելը: Հարկ ենք համարում ընդգծել, որ վերը նշված դրույթի ամրագրումն ինքնանպատակ չէ և նպատակաուղղված է հիշյալ հետևանքները կանխելուն ուղղված միջոցառումների իրականացումն ապահովելուն: Այդ է պատճառը, որ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68 հոդվածի 17-րդ մասն ամրագրում է, որ հետաձգման մասին որոշումը պետք է ընդունվի այն հաշվարկով, որպեսզի դրանով իրապես կանխվեն անխուսափելի և ծանր հետևանքները հանրության և պետության համար, և ավելի էական վնաս չպատճառ-

վի մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքներին և ազատություններին¹³: Այդ հանգամանքն ընդգծվել է նաև ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 11 մայիսի 2007թ. ՍԴՈ-701 որոշմամբ, որի շրջանակներում դատարանն իրավական դիրքորոշում է արտահայտել այն մասին, որ պետական իշխանության ու տեղական ինքնակառավարման մարմինները (հատկապես իրավաստեղծ) պարտավոր են հիշյալ ժամանակահատվածում այնպիսի հնարավոր և անհրաժեշտ միջոցառումներ իրականացնել, որոնցով կկանխվեն «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68 հոդվածի 15-րդ մասի առաջին պարբերությունում նշված հետևանքները¹⁴:

Հիշյալ համատեքստում հիշատակման է արժանի այն հանգամանքը, որ ՀՀ սահմանադրական դատարանը հետաձգում է ոչ թե **որոշման ուժի մեջ մտնելը**, այլ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված իրավական ակտի **իրավաբանական ուժը կորցնելը**: Հետևաբար, որոշման շրջանակներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումներն ուժի մեջ են մտնում որոշման հրապարակման պահից, որպիսի պայմաններում առավել ընդգծվում է ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ Սահմանադրության կայունության և զարգացման ապահովման բնագավառում ունեցած դերը: Վերը շարադրվածը հիմք է տալիս եզրակացնելու, որ, անկախ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված իրավական ակտի իրավաբանական ուժը կորցնելը տարածանկետներում հանգամանքից, սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումները պետք է պատշաճ ձևով իրացվեն որոշման հրապարակման պահից: Ընդ որում՝ հիշատակված հանգամանքը վերաբերում է նաև հակասահմանադրական ճանաչված և տարածանկետված իրավական նորմերի հետագա կիրառմանը, որին, ինչպես արձանագրվել է ՀՀ սահմանադրական դատարանի վերը նշված որոշմամբ, չպետք է մեխանիկական մոտեցում ցուցաբերվի, այլ այն պետք է ի-

րականացվի՝ հաշվի առնելով տարածանկետման հիմքում ընկած և օրենքով նախատեսված վերոհիշյալ գերակայություններից ու սահմանադրական հիմնարար սկզբունքներից բխող՝ սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումը¹⁵, բացառելով նաև հակասահմանադրական ճանաչված դրույթների վերարտադրությունը ցանկացած իրավական ակտում:

Իսկ ինչ վերաբերում է քննարկվող պարագայում նոր հանգամանքներով քաղաքացու իրավունքների պաշտպանության հնարավորությանը, ապա ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 11 մայիսի 2007թ. ՍԴՈ-701 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշման համաձայն՝ այն առաջ է գալիս սահմանադրական դատարանի որոշմամբ իրավական ակտի կամ դրա որևէ դրույթի իրավական ուժը կորցնելու, այսինքն՝ հետաձգման ժամկետը լրանալու պահից՝ օրենքով սահմանված կարգով: Հետևաբար, չի կարելի իրավաչափ համարել նմանատիպ իրավիճակներում համապատասխան դատական ակտի վերանայման պահանջի պարագայում վերանայման վարույթ հարուցելու պահանջը մերժելու և վերանայման վերաբերյալ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշում կայացնելու այն պատճառաբանությունը, որ սահմանադրական դատարանը, դատարանների կողմից կիրառված դրույթը Սահմանադրությանը հակասող ճանաչելով, տարածանկետել է հակասահմանադրական ճանաչված նորմի ուժը կորցնելը, և բողոք բերող անձը նման պայմաններում չի ապացուցել և հիմնավորել նոր հանգամանքի առկայությունը:

Չնայած վերը շարադրվածին՝ ՀՀ դատական պրակտիկան զարգացել էր հակառակ սահմանադրական դատարանի՝ 11 մայիսի 2007թ. ՍԴՈ-701 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների: Ավելին, երբ հիշատակված դեպքերում բողոքը ներկայացվում էր տարածանկետման ավարտից հետո, վերջինս այս պարագայում էլ վերադարձվում էր այն պատճառաբանությամբ, որ բաց է թողնված բողոք բերելու համար օրենքով սահմանված եռամսյա ժամկետը: Այդ էր պատճառը, որ ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր՝ 15 հուլիսի 2011թ. ՍԴՈ-984 որոշմամբ կրկին անդրադարձավ քննարկվող հիմնախնդրին՝ արձանագրելով, որ այն դեպքում, երբ սահմանադրական դատարանը, տվյալ նորմը հակասահմանադրական ճանաչելով, տարածանկետել է այդ նորմի ուժը կորցնելը, սահմանադրական դատարանի 2007թ. մայիսի 11-ի ՍԴՈ-701 որոշմանը համապատասխան, տարածանկետման հանգամանքը չի կարող հիմք հանդիսանալ սահմանադրական դատարանի որոշումը նոր հանգամանք չդիտարկելու համար¹⁶:

Ամփոփելով վերը շարադրվածը՝ նշենք, որ ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումների ուժի մեջ մտնելու հետ կապված հիմնախնդիրները բացառիկ կարևորություն ունեն հիշյալ ակտերի պատշաճ կատարումն ապահովելու տեսանկյունից: Հետևաբար անհրաժեշտ է, որ դրանց համար ամրագրվող լուծումներն ու պրակտիկայում վերջիններիս իրացումը համապատասխան լինեն իրավական որոշակիության սկզբունքի պահանջներին:

¹ Նշենք, որ միջազգային սահմանադրական պրակտիկայում հանդիպում են դեպքեր, երբ սահմանադրական դատարանի որոշումն ուժի մեջ է մտնում **հրատարակման** պահից: Օրինակ՝ Ավստրիայում, Խորվաթիայում, Ֆրանսիայում, Իտալիայում, Լատվիայում, Սերբիայում, Թուրքիայում, Ալբանիայում, Ռումինիայում, Չեխիայում (տե՛ս Constitutional Justice: Functions and Relationship with

the Other Public Authorities // General report prepared for the XVth Congress of the Conference of European Constitutional Courts by the Constitutional Court of Romania, էջ 71 (<http://www.ccr.ro/congres/raportgeneraleng.pdf>), Լիտվայում («Լիտվայի Հանրապետության Սահմանադրական դատարանի մասին» օրենքի 84 հոդված):

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

² Տե՛ս «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 22, 59, 63, 72 հոդվածները:

³ Օրինակ՝ «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 51 հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ ՀՀ Նախագահի՝ հրապարակման ենթակա հրամանագրերը և կարգադրությունները **հրապարակման** է ուղարկում ՀՀ Նախագահը՝ դրանց ընդունման օրվան հաջորդող երեք օրվա ընթացքում, իսկ 52 հոդվածի 5-րդ մասին համապատասխան ՀՀ կառավարության՝ **հրապարակման** չուղարկված անհատական որոշումները կարող է **հրատարակել** իրավական ակտերը հրատարակող մարմինը:

⁴ «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 57 հոդվածի 1-ին մասն ամրագրում է, որ օրենքին կամ այլ իրավական ակտերին հակասող, իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց իրավունքներն ու օրենքով պաշտպանվող շահերը խախտող պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի իրավական ակտն անվավեր ճանաչելու մասին ընդհանուր իրավասության դատարանի դատական ակտը պետք է **հրապարակվի** նույն կարգով, որով հրապարակվել է անվավեր ճանաչված իրավական ակտը, իսկ 3-րդ մասը սահմանում է, որ հիշյալ հոդվածով նախատեսված՝ ընդհանուր իրավասության դատարանի դատական ակտերը **հրատարակման** է ուղարկում ակտերն ընդունած դատարանը՝ **դրանց ուժի մեջ մտնելու օրվան հաջորդող երեք օրվա ընթացքում**:

⁵ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 140 հոդվածի 1-ին, 2-րդ և 4-րդ մասեր:

⁶ Քննարկվող հիմնախնդիրն առավել ակնհայտ է դառնում այն պատճառով, որ, ինչպես նշեցինք, ՀՀ Սահմանադրության շրջանակներում ընդհանրապես չի հանդիպում «հրատարակում» ձևակերպումը, և բոլոր համապատասխան կարգավորումները ներկայացվում են «հրապարակում» հասկացության միջոցով (տե՛ս ՀՀ Սահմանադրության 6, 55, 56, 62, 102, 107 հոդվածները):

⁷ «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 50 հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող ՀՀ օրենքները, ՀՀ Ազգային ժողովի որոշումները, ՀՀ Նա-

խագահի հրամանագրերը, կարգադրությունները, ՀՀ կառավարության որոշումներն անվավեր ճանաչելու մասին ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումները պետք է հրապարակվեն այն կարգով, որով հրապարակվել են անվավեր ճանաչված ակտերը:

⁸ Այդ առումով հարկ ենք համարում հիշատակել «Սահմանադրական դատավարության մասին» Վրաստանի Հանրապետության օրենքի 33 հոդվածի 1-ին մասը, որը հստակ տարբերակում է «դատարանի նիստում հրապարակում» և «հրատարակում» հասկացությունները՝ ամրագրելով, որ Վրաստանի սահմանադրական դատարանի որոշումն ուժի մեջ է մտնում **դատարանի նիստում հրապարակման պահից** և պետք է **հրատարակվի** պաշտոնական տեղեկագրում տասնհինգ օրվա ընթացքում (տե՛ս http://www.constcourt.ge/index.php?sec_id=101&lang_id=ENG):

⁹ Տե՛ս www.arlis.am:

¹⁰ Նշենք, որ մի շարք պետություններում նույնպես սահմանադրական դատարանի որոշումներն ուժի մեջ են մտնում ընդունման կամ հրապարակման պահից, օրինակ՝ Բելուռուսում, Էստոնիայում, Վրաստանում, Ուկրաինայում, Մոլդովայում (տե՛ս Constitutional Justice: Functions and Relationship with the Other Public Authorities, General report prepared for the XVth Congress of the Conference of European Constitutional Courts by the Constitutional Court of Romania (<http://www.ccr.ro/congres/raportgeneraleng.pdf>)), Ռուսաստանի Դաշնությունում (բացառությամբ առանց դատական լսումների անցկացման գործերի քննության արդյունքում ընդունվող որոշումների) («ՌԴ Սահմանադրական դատարանի մասին» դաշնային սահմանադրական օրենքի 79 հոդված), Տաջիկստանում («Տաջիկստանի Հանրապետության Սահմանադրական դատարանի մասին» օրենքի 32 հոդված), Ղազախստանում («Ղազախստանի Հանրապետության Սահմանադրական խորհրդի մասին» օրենքի 38 հոդված):

¹¹ Օրինակ՝ «ՌԴ Դաշնային Սահմանադրական դատարանի մասին» դաշնային սահմանադրական օրենքում հստակորեն տարբերակ-

վում են «հրապարակում» և «հրատարակում» հասկացությունները համապատասխանաբար “провозглашение” և “опубликование” ձևակերպումների միջոցով, ընդ որում՝ առաջինը վերաբերում է դատարանի նիստում որոշումը հրապարակելուն, իսկ երկրորդը՝ պետական իշխանության մարմինների պաշտոնական տեղեկագրերում լույս ընծայելուն (տե՛ս «ՌԴ Դաշնային Սահմանադրական դատարանի մասին» դաշնային օրենքի 77 և 78 հոդվածներ (<http://www.ksrf.ru/Info/LegalBases/FCL/Documents/FCL.pdf>)):

¹² Հարկ է նկատել, որ հիշյալ պրակտիկան լայնորեն տարածված է միջազգային սահմանադրական արդարադատության շրջանակներում, այդ թվում՝ Ավստրիայում, Լեհաստանում, Լատվիայում, Թուրքիայում, Բոսնիայում և Հերցեգովինայում, Էստոնիայում, Սլովենիայում, Գերմանիայում, Խորվաթիայում, Չեխիայում, Վրաստանում, Ռուսաստանում (տե՛ս Constitutional Justice: Functions and Relationship with the Other Public Authorities, General report prepared for the XVth Congress of the Conference of European Constitutional Courts by the Constitutional Court of Romania, <http://www.ccr.ro/congres/raportgeneraleng.pdf>):

¹³ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68 հոդվածի 16-րդ մասի համաձայն՝ նորմատիվ իրավական ակտի ուժը կորցնելու հետաձգումը պետք է համարժեք լինի այն ժամանակահատվածին, որի ընթացքում հնարավոր և անհրաժեշտ է ձեռնարկել այդ հոդվածի 15-րդ մասի առաջին պարբերությունում նշված հետևանքները կանխելու ուղղված միջոցառումները:

¹⁴ Տե՛ս <http://concourt.am/armenian/decisions/common/2007/index.htm>:

¹⁵ Այդ առումով հիշատակման է արժանի Լատվիայի Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումը, համաձայն որի՝ քանի դեռ վիճարկվող դրույթն ուժի մեջ է, այն պետք է կիրառվի՝ հաշվի առնելով Սահմանադրական դատարանի որոշմամբ ամրագրված սկզբունքները (տե՛ս CDL-JU(2008)028, Authority of the Constitutional Court as the Precondition of Execution of the Decisions // Report by Gunârs Kûtris, Strasbourg, 2 September 2008, <http://www.venice.coe.int/docs/2008/CDL-JU%282008%29028-e.pdf>, էջ 4):

¹⁶ Տե՛ս <http://concourt.am/armenian/decisions/common/2011/pdf/sdv-984.pdf>:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ**CONSIDERATIONS ON THE ISSUES OF THE ENTRY
OF THE RA CONSTITUTIONAL COURT
DECISIONS INTO FORCE****Anahit MANASYAN**

*Assistant to the President of the
Constitutional Court of the RA,
Postgraduate student at the Chair of
Constitutional Law of YSU*

The article considers several contemporary issues concerning the entry of the RA Constitutional Court decisions into force. The author paid special attention to not uni-

form application of the notions “publication” and “announcement” in current legal regulations. The article also considers the issues of postponing of the invalidation of the unconstitutional act and of the human rights protection in the mentioned context on the basis of new circumstances.